

Varro is felhívja a figyelmet arra a jelenségre, amellyel a tudomány is magyarázza az ember és kutyája közötti hagyományosan szoros kapcsolatot. Ez pedig abban rejlik, hogy a kutya tápláléka áll az összes háziállat közül legközelebb az emberéhez. Éppen ezért a megfelelő étellel lehet legjobban biztosítani a kutya ragaszkodását és persze munkára foghatóságát is.

Kutyák és nevek

Arisztotelész (Kr. e. 384–322) Rhétorika című művében a külön Diogenészt a *Küön* (Kutya) néven nevezi meg. Így adja közre nem éppen hízelgő véleményét a filozófusról, akinek követőit is *künikoszoknak* (cinikusok), azaz faragatlanoknak nevezték. Az viszont a kutya már említett kettős természetének köszönhető, hogy amikor II. Agészilaosz spártai király hűgát a *Küniszka* (Kutyácska) névvel ruházták föl, akkor ezt nyilván nem sértő szándékkal tet-

ték. Küniszka azzal írta be nevét a történelembe, hogy ő volt az első női olümpiai bajnok. Mivel a kocsi- és lovasversenyeken mindig a ló és a fogat tulajdonosát koszorúzták meg győzelem esetén, nem a hivatásos lovas vagy kocsis, akit a ló, illetve a fogat tartozékának tekintettek, ezért ezekben a versenyszámokban hölgyek is részt vehettek. Ők, ha hajadonok voltak, akkor a nézőtérrel, ha asszonyok, akkor a távolból követhették az eseményeket. Kr. e. 396 és 392 során Küniszka nyerte a négyes fogatok küzdelmét, aminek annyira megörült, hogy felállította négyes fogata szobrát. A talapzatára pedig rávésette: „Spárta királyai nemzettek, s most győztem a mén / gyors lábú fogatával, mit bizonyít ez az emlék. / Én Küniszka vagyok, aki nőként hellaszi földön / Elsőnek koszorút nyerve elérte a célt.” (A szerző fordítása.)

Befejezésül Plutarkhosz Aemilius Paulusról írt életrajza egyik anekdo-

táját idézzük fel. Aemilius Paulust a Kr. e. 171-től 167-ig tartó III. makedón háború idején a Perszeusz makedón király elleni döntő ütközetre a római sereg fővezérévé nevezték ki. Amikor hazament, „kisleányát, Tertiát sírva találta. Karjába vette, és megkérdezte tőle, mi bántja. A kislány átölelte édesapját, összecsókolta, és ezt mondta neki: »Hát te nem tudod, hogy Perszeusz meghalt?« Így hívták ugyanis kedvelt kutyáját, amelyet ő nevelt fel. Aemilius erre így felelt: »Ez nagy szerencse, kislányom, és én jó jelnek tekintem.«” (Máthé Elek fordítása.)

KERTÉSZ ISTVÁN

Ajánlott irodalom

Richter Will: *Hund. Der Kleine Pauly. Lexikon der Antike in fünf Bände.* München, 1979. II. 1245–1249.; Scholz, H.: *Der Hund in der griechisch-römischen Magie.* Diss. Berlin, 1937.; Nilsson, M. P.: *Geschichte der griechischen Religion I–II.* München, 1976.; North, J. A.: *Roman Religion.* Oxford, 2000.

Kutyák a görög-római mitológiában

A görög mitológia „kutyaszereplői” közül legtöbben *Kerberoszról*, az alvilágot őrző háromfejű mitikus kutyaszörnyről tudnak. Őt kell Héraklésznak felhoznia Hadészből. Miután teljesítette e tizenkettedik munkáját, vissza is kell vinnie. Szegény kapuőrző szörny más alkalmakkor is csődöt mond. Orpheusz dalával bűvöli el, Aineiasz pedig Szibüllá bódító lepényének segítségével jut át a kevésbé éber örön.

Kutyafejű, kígyóhajú, félelmetes banyák az Erinnuszok. A világ rendjére ügyelnek, a Föld és az anyai jogok megsértőinek üldözői. Hat kutyafejű, tizenkét lábú tengeri rém *Szküllá*, *Phorküsz* és *Krataisz* tengeri istenek valamikor szép hajadon leánya, akit a visszautasított szerelmes *Glaukosz* tengeristen kérésére *Kirké* változtatott szörnyeteggé. *Kharübdisszel* egy

keskeny tengerszorost fognak közre, s elpusztítják az arra járó hajósokat. *Odüsszeusz* kiválóságát s *Athéné* hatékony pártfogását bizonyítja, hogy sikerrel hajózott át közöttük. *Ovidius* majd módosít *Szküllá* külsejének leírásán. Nála női arcú és törzsű, kutyatestekkel övezett keverék lényként jelenik meg.

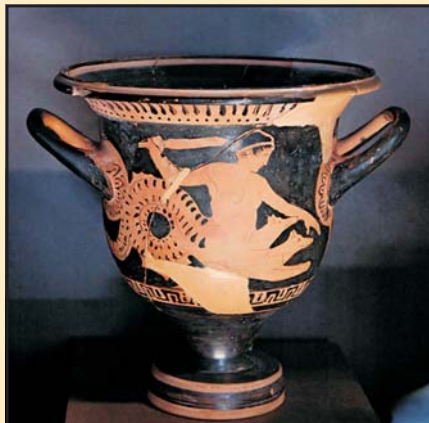
A római mitológia *Silvanus*nak, az erdők védelmező istenének, nyájak és pásztorok barátjának számos megjelenési formát képzel el. *Silvanus Domesticus* alakja szakállas, egyszerű paraszti öltözetű istenség, aki egyik kezében szőlőmetesző vagy kerti kést, a másikban faágat (fát?) tart, s lábánál hű kísérőként kutyája fekszik. Benne a kertek, családi gazdaságok védelmezőjét tisztelték.

KÁTAY-BARBA RAFAEL PÉTER

Héraklész és a mitikus kutyaszörny, Kerberosz.
Görög vázákép, Kr. e. 5. század

Szküllá egy görög kratéron, Kr. e. 5. század

Silvanus Domesticusnak szentelt oltár Pannóniából

